

NORME (STANDARDI)

(*Engleski standardization* = normiranje, svo enje na jednaku veličinu, jačinu, podjednak sastav, priznavanje kao norme ili propisa).

„Norma je isprava za opću i višekratnu uporabu, donesena konsenzusom i odobrena od priznate ustanove, koja sadrži pravila, upute ili obilježja djelatnosti ili njihovih rezultata i koja jamči najbolji stupanj uređenosti u danim uvjetima.“ (Zakon o normizaciji, NN 163/03)

Norme bi se trebale temeljiti na provjerenim znanstvenim, tehničkim i iskustvenim rezultatima, i biti usmjerene promicanju najboljih prednosti za društvo.

Norma ne razmatra konstrukcijske detalje, već služi za vrednovanje upotrebljivosti i sigurnosti dobara koji idu na tržište.

Norme su neobvezni dokumenti koje može svatko upotrebljavati ali postaju obvezne ako se na njih pozivaju tehnički propisi, ugovori ili su kao zahtjev navedene u nekim drugim pravnim dokumentima.

CILJEVI NORMIZACIJE

Ciljevi normizacije su osiguranje prikladnosti kojega proizvoda, procesa ili usluge da u određenim uvjetima služi svojoj namjeni, ograničavanje raznolikosti izborom optimalnoga broja tipova ili veličina, osiguravanje spojivosti različitih proizvoda, zaštita zdravlja, sigurnost, zaštita okoliša itd.

NAČELA NORMIZACIJE

1. **Konsenzus**

Osnovno načelo normizacije je konsenzus.

To je opće slaganje koje se odlikuje odsutnošću uvrstoga protivljenja bitnim sadržajima od strane znatnoga dijela interesnih skupina, odnosno proces u kojem se nastoje uzeti u obzir gledišta svih zainteresiranih strana te uskladiti oprečna stajališta.

Konsenzus nužno ne znači jednoglasnost.

2. **Uključivanje svih zainteresiranih strana**

Demokratski postupak pripreme norma pretpostavlja uključivanje svih zainteresiranih strana koje imaju pravo sudjelovati i dati svoj doprinos izradbi norme kako bi je dragovoljno primijenili.

3. **Javnost rada**

Postupak pripreme norma mora biti dostupan javnosti od svojega početka i u svim fazama. O početku pripreme koje norme, o tijelu koje je priprema, o dokumentu koji služi kao osnova za njezinu pripremu i o fazama pripreme (rasprava o nacrtu norme, izdavanje norme) javnost mora biti obaviještena na odgovarajući način.

4. **Stupanj razvoja tehnike**

Norma definira “stanje tehnike” – stupanj razvoja tehnike u danome vremenu utemeljen na provjerenim znanstvenim, tehničkim i iskustvenim spoznajama.

5. **Koherentnost zbirke norma**

Zbirka norma mora biti koherentna, norme ne mogu biti proturječne (donošenjem nove norme, stara se norma povlači).

U normama je sakupljena velika količina znanja i iskustava koja su dostupna svim proizvođačima i korisnicima proizvoda. Općenito, kupci imaju više povjerenja u proizvode koji zadovoljavaju specifikacije neke svjetski priznate norme.

VRSTE NORMI

Osnovna norma

- norma kojom se obuhvaća široko područje ili koja sadrži opće odredbe za koje posebno područje. Osnovna norma može se upotrebljavati kao norma za izravnu primjenu ili kao osnova za druge norme.

Terminološka norma

- norma koja utvrđuje nazive, obično praćene njihovim definicijama a katkad objašnjenjima, crtežima, primjerima itd.

Norma za ispitivanje

- norma koja se odnosi na metode ispitivanja, katkad dopunjena drugim odredbama koje se odnose na ispitivanja, kao što su uzorkovanje, uporaba statističkih metoda ili redoslijed ispitivanja.

Norma za proizvod

- norma koja utvrđuje zahtjeve koje mora zadovoljiti koji proizvod ili skupina proizvoda da bi se osigurala njegova/njihova prikladnost. Norma za proizvod može osim zahtjeva za postizanje prikladnosti izravno ili upućivanjem na druge norme sadržavati odredbe o nazivlju, uzorkovanju, ispitivanju, pakiranju i označavanju te katkad zahtjeve za procese. Norma za proizvod može biti potpuna ili nepotpuna, ovisno o tome utvrđuje li sve potrebne zahtjeve ili samo neke. U tome smislu mogu se razlikovati norme kao što su dimenzijske norme, norme o gradivima i tehničke norme za isporuku.

Norma za proces

- norma koja utvrđuje zahtjeve što ih mora ispuniti koji proces kako bi se osigurala njegova prikladnost.

Norma za usluge

- norma koja utvrđuje zahtjeve što ih mora ispuniti koja usluga kako bi se osigurala njezina prikladnost. Norme za usluge mogu se donijeti za područja kao što su praonice rublja, hotelijerstvo, prijevoz, održavanje vozila, telekomunikacije, osiguranje, bankarstvo, trgovina itd.

Norma za sučelje

- norma koja utvrđuje zahtjeve koji se odnose na spojivost proizvoda ili sustava u njihovim spojnim točkama.

Norma o potrebnim podacima

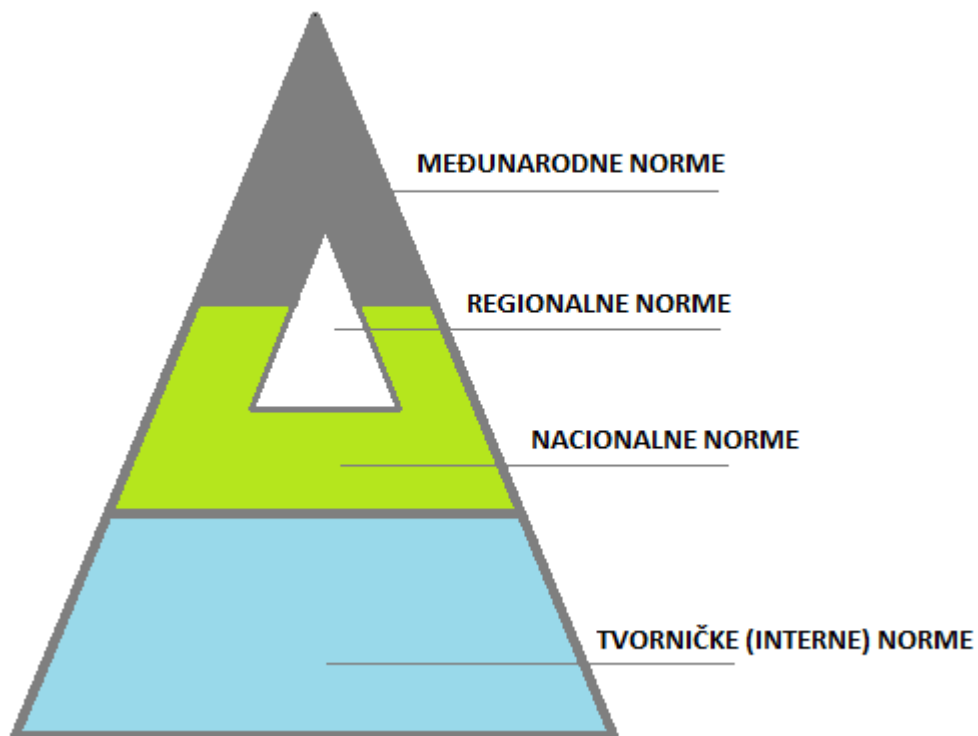
- norma koja sadrži popis značajki za koje treba navesti vrijednosti ili druge podatke radi bližeg opisa kojega proizvoda, procesa ili usluge. Neke norme daju podatke koje trebaju navesti dobavljači, a druge daju podatke koje trebaju navesti kupci.

RAZINE NORMIZACIJE

- zemljopisni, politički ili gospodarski opseg uključenosti u normizaciju.

Norme prema hijerarhiji normizacije mogu biti:

- međunarodne norme (u kojoj mogu sudjelovati odgovarajuća tijela svih zemalja)
- regionalna norma (u kojoj mogu sudjelovati odgovarajuća tijela zemalja samo jednoga zemljopisnog, političkog ili gospodarskog područja svijeta, npr. europska normizacija)
- nacionalne norme (normizacija koja se odvija na razini jedne određene zemlje – npr. hrvatska norma, HRN)
- interne norme (tvorničke) – vrijede, nastaju i primjenjuju se samo u pojedinoj multinacionalnoj kompaniji ili korporaciji, te u pojedinim poduzećima ili više industrijskih grana u nekoj zemlji i ograničene su samo na pripadajuća industrijska područja.

Slika 1. Hijerarhija norme

- Svaka niža norma u hijerarhiji mora poštovati višu razinu, a izuzetci su dopušteni samo onda kada su kriteriji niže razine oštriji od kriterija norme koje se nalaze iznad njih.

HRVATSKE NORME

Hrvatske norme mogu nastati:

- izradom izvorne norme
- prihvatanjem međunarodne ili europske norme ili norme normizacijske ustanove druge države (strane norme)

Hrvatske norme se označavaju sa HRN a u slučaju prihvatanja stranih normi kao hrvatskih, oznaci za hrvatsku normu dodaje se oznaka strane norme.

Primjer:

izvorna norma (strana)

EN 166

EN 363

EN ISO 11611

hrvatska norma

HRN EN 166

HRN EN 363

HRN EN ISO 11611

CE i C OZNAKA

CE – europski znak sukladnosti

CE oznaka na proizvodu pokazuje da proizvod zadovoljava bitne zahtjeve sigurnosti, zaštite zdravlja i života ljudi, zaštite imovine, zaštite okoliša te zaštite javnog interesa, propisane EU smjernicama "novog pristupa". Stavljanjem te oznake na proizvod proizvođač jamči da je prošao sve propisane postupke dokazivanja sukladnosti u za to ovlaštenim tijelima. Smjernice propisuju moguće načine ocjenjivanja sukladnosti proizvoda, putem osam mogućih načina dokazivanja sukladnosti. Moduli, odnosno načini dokazivanja, razlikuju se po složenosti ovisno o složenosti proizvoda i mogućoj opasnosti za korisnika.

Pravilnikom o obliku, sadržaju i izgledu oznake sukladnosti (NN. 46/08), propisana su pravila za stavljanje i uporabu oznake sukladnosti u Republici Hrvatskoj. Na području RH do pristupanja Europskoj zajednici primjenjuje se znak C, a nakon punopravnog članstva ili prihvatanja sporazuma (PECA/ACCA) znak CE.

OZO koja se stavlja na tržište EU mora biti označena CE znakom.

Slika 1. Europski znak sukladnosti